

2-kán meg-
-kán szüle-
közel. Ifju
rabszolgás-
atérven, még
fölvették s
dkivül gyor-
ományoknak
teket ne ta-
mézt radikál-
ában az el-
an az ideig-

Előfizetési ár:

Évnyegyedre vidéken	2 ft. 50 kr.
„ helyt	2 — 24 —
Félévre vidéken	5 — 40 —
„ helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként
kétszer, szerdán és szombaton
egy-egy iven. — A hirdetések
négyezer hasábozott sorának
ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

64. szám

Kolozsvártt Szombat Oct. 22.

1853.

Tartalom:

Tagosítás a lehető rövid időn. II. K. — A pálinkafőzés kémiai műfolyama. — Párbeszéd a mezőgazdászatról. — Zeielaka. (Néprege) Száva Farkas. — Levelezés: Torda. — Hírfüzér. — Mozaik. — Hirdetések.

(2-3)

gések s a
oldusbot-
sitva nem
nyujt

s. első
ztosító-
főgy-
kerületi
zsvártt
vezetni az
azon ala-
részvétel
miatt, me-
sem nyujt-
lénk rész-

e szolgál-
tokétszáz-
ezzel csak
részt jég-
s nem mi-
ly veszé-
s.

gy min-
kevesebb
obb eset-
y hogy a
apösszeget
gos, hogy
nek a le-
t nyujtja,
tében ké-
hett vál-
abból is
pületekért
vagy 90
riesti tár-
tján csak
120%-ért
biztosítá-
alkalmaz-

ulati ese-
etéseit ál-
e s re-
eg bizto-
eg rész-
el.

t magára
ok, egész
sítását is.

nos.

(10-20)

volságra

szág

ó udvar-

gazdasági

fordulón

100 sze-

hő. — Az

agát Ko-

edésében.

Tagosítás a lehető rövid időn. *)

II.

Minden helységben az értelmiség és bir-
tokosság képezvén ezen bizottmányokat több-
nyire mindenki önmagát díjazná, a felsőbb bi-
zottmányok (commissiók) díjazása pedig csak
addig folya, míg valamely helységben a ta-
gosítás már megtörtént, ha netalán egy hely-
ség önmaga erején hajtaná végre tagosítását,
és azon megnyugodva csak a megerősítést ter-
jesztené fel, az olyan a felsőbb bizottmány
díjazására nem lenne köteles.

Munkához fogva mindenké előtt a föl-
deket négy osztályba kellene sorozni, mit a
készülődök telekkönyvek nyomán igen kön-
nyen elérhetni; a rétek külön osztályba jönné-
nek és a meredek, kopár vagy vízmosásos
használatlan helyek újból egy külön ötödik
osztályt tennének.

Első osztályú földeket egyenlősíteni le-
hetne minden vidéken két résszel a negye-
dik osztályból.

Egy és $\frac{2}{3}$ résszel, a harmadik osztályból,
egy és $\frac{1}{3}$ résszel, a második osztályból.
Második osztályú földeket lehetne egyenlősíteni
egy és $\frac{1}{3}$ résszel a harmadik osztályból,
egy és $\frac{1}{3}$ résszel a negyedik osztályból.
Harmadik osztályú földeket pedig lehetne e-
gyenlősíteni

egy és $\frac{1}{3}$ résszel a negyedik osztályból.
Közlegelőnek lehetne minden hold föld
után husz ölet szakasztani, figyelemmel lévén
az ötödik osztálynak e célra fordíthatására.

Erdők maradtának a mint vannak, me-
lyeknek kicserélésén a fák különbözősége, ér-
telke és nagyságához képest, sok nehézségek-
kel lenne kapcsolható s a mezei gazdászattal
majd semmi összeköttetése, kivéve hol az üz-
let főzikke, az élehetes főtényezője az erdő,
ott többnyire térjek is akkora, hogy tagosi-
tás alá kell esniük.

Hol tulajdonkérdés merül fel, ott tör-
vényes adatok és irományok, recursus kire-
kesztésével, döntő erővel birandnak, de hol
a követelés csupa szohagyományon alapszik,
ott a kérdés alatti hely az azt két éven át
békésen birtokollná marad; a hol pedig a kér-
dés alatti hely folytonos perlekedésnek volt
tárgya, ott az a perlekedő felek közt egyenlő
részekre osztandó, különben hason vizsályok-
nak vége örök időkre nyulna el, pedig kis-
szerű károsodások tekintetbe nem vehetők
ezen üdvös cél és nagyszerű munka kivitele
körüli, hanem erély és kitartás szükség a ma-
gas kormánytól támogatva, mely alváltói javát
és érdekét szemelőtt tartani ohajja.

Miképpen minden új eszme, úgy ezen ál-
dásdús reform is talál bizonyosan, talán a leg-
jobb mezei gazdák során is, rögzött ellenek-
re. Körülményeink közt ezen is a magas kor-
mány akarhatja leginkább segíthet, miképpen ez

*) Lásd Hetilap 62. sz.

már sok dolgokkal történt, és miképpen sok elő-
itéletnek és avult rögöszmének vágatott el gor-
diusi bogja.

Ez egy terv rövid vázlatja volt; a ki job-
bat és a nagy czélt biztosabban megközelítőt
mutat fel, örömmel elhagyom ezt. — Terv ter-
vet, eszme eszmét ha cserél, lehet csak re-
mélni legjobbjoz jutathatni.

Eszméljünk és terveljünk tehát, de ne
léveszzük soha szemünk elől azon elvitathat-
lan igazságot, miszerint, kisszerű érdekeket,
egy nagy czél, egy üdvös reform megerem-
tése körül, feledni, sőt önként áldozni is kell,
szükség és elkerülhetetlen. K.

A pálinkafőzés kémiai mű- folyama.

Azon feltételből indulván ki, miszerint
t. olvasóink között többen lehetnek, kik előtt
a pálinkafőzésnek alapul szolgáló kémiai mű-
folyamok nem eléggé ismeretesek, jelenleg a
pálinkafőzést s az ez által eredményezett tü-
neményeket kémiai szempontból vesszük tár-
gyalás alá, s jelesen a kérdést igyekezünk
megfejtetni: miképpen történik az, hogy a pálin-
kafőzésre használt anyagokból szesz vagy pá-
linka lesz?

Mint közönségesen tudva van, a pálinkát
gabonából, pityókából, továbbá cukorszörp-
maradványból és borseprőből szokták főzni.
Ha előbb csak az elől nevezett két anyagot
tartjuk szem előtt, s alkotó részeitek tekint-
jük, úgy találjuk, hogy mindenik sok liszta-
nyagot tartalmaz. De mi köze van kerdteljük
magunktól a lisztnak a pálinkával? Ezen kér-
désre azt feleljük, hogy a lisztből lisztmégza,
ebből lisztcukor, a lisztcukorból pedig vég-
re szesz képződik. A hol tehát nincsen liszt,
ott nem képződhetik szesz; a miből aztán az
is önkényit kiviláglik, hogy a fenn nevezett
anyagokból miért képződhetik pálinka. Arra,
hogy a liszt lassanként szeszszé változzék, meg-
felelő körülményekre van szükség. Vizsgáljuk
tehát, ha vajjon a pálinkafőzés gyakorlatánál
ezen körülmények előfordulnak-e? s ha vaj-
jon alkalmasok-e arra, hogy a lisztnak fen-
nebb említettük átváltozásait létesítsék?

Itt kiváltképpen a pálinkafőzés két fő
munkájára, a keverésre és az élesztésre
re kell tekintettel lennünk.

A keverés rendesen úgy történik, hogy
az őrölt gabonát vagy lisztet szaladliszttel
elegyítve erős meleg vízzel összekeverik, s
a keveréket bizonyos illő melegségben addig
tartják, míg édes izzá válik, midőn az egysze-
rű meg is hígul. Ebből tisztán látszik, mi-
szerint a keverés czélja a cukorképzés, a hol
a melegvíz segéd eszköz gyanánt szolgál, mely
ezen átváltozást lehetővé teszi. Ennélfogva
azt kell mondanunk, hogy megfelelő körü-
lmény gyanánt, mely közt a lisztből cukor
képződik, a vizet és meleget kell tekin-
tenünk. Ugyan is a melegvíz befolyása követ-
kezésként a lisztartalmu anyagokból egy na-
gyon sajtáságos test származik, melyet a ché-
mikuskok diástás-nak neveztek, magyarul czi-
kaanyagoknak mondhatnók — mely ha a meleg

nem nagyobb 70 foknál, azon tulajdonnal bir,
hogy a lisztet előbb lisztmégzává, azután liszt-
cukorra változtatja, még pedig hatása oly
nagy, hogy egy rész diástás 1000 anynyi liszt-
tet képes átváltoztatni. Itt megérdemli, hogy
megemlitsük azon nagyon nevezetes körülményt,
hogy a liszt, lisztmégza és lisztcukor, habár
tulajdonságaikra nézve egymástól lényegesen
különböznek, de alkotrészeikre nézve egymás-
sal tökéletesen egyeznek. Az átváltozást tehát
a diástás a nélkül teszi, hogy valamely alkot-
részt eltávolítson, vagy ujat hozzátegyen.

Elég az hozzája, hogy most értjük:

1. Miért alkalmaznak a keveréshez me-
legvizet, — mert a hidegvíz a diástás képző-
dését nem eszközözi.

2. Miért nem szabad a melegviznek na-
gyon melegnek, 70 fokon feljülnie lenni —
mert az által a diástás hatása elromlanék.

3. Miért kell a keverést bizonyos ideig
melegen tartani, — mert a lisztből nem lesz
egyszerre cukor, hanem előbb lisztmégza, s
mert ezen átváltozás időt kíván.

4. Miért hígul meg a keverés az édes
íz növekedésével, — mert a mely arányban kép-
ződik a cukor, azon arányban fogy a liszt
és végre

5. Miért tesznek a keveréshez szaladot,
— mert a lisztnak cukorra változása annál
sebesebben történik, mennél több diástás van
munkásságban; már pedig a szaladban ezen
anyag nagy mennyiségben van, ezen kívül a
szaladban is van cukor mézgával és liszttel
együtt, tehát az által lényegesen befoly az
eredményre.

A pálinkafőzés további anyagául a czu-
korszörp maradékokat, meg a borseprőt nevezők
meg. A mondottakból világos, hogy ha ezen
anyagokból akarnak pálinkát főzni, a keverés
munkája egészen felesleges, szükségtelen, mint-
hogy a mit a keverés által czéloznak eléál-
litani, az ezen anyagokban általես meg van,
sőt a borseprőben át is van szeszszé változva.

Következő alkalommal a pálinkafőzés más-
odik főmunkáját az élesztést vesszük tár-
gyalás alá, hogy kitünjék, ha vajjon ennél is
mutatkoznak-e azon kellő körülmények, me-
lyek a cukornak szeszszé változását lehető-
vé teszik.

Párbeszéd a' mezőgazdászatról.

Kovács. (Kristófhöz, ki épen akkor lé-
pett be). Isten hozott, Kristóf!

Kristóf. Köszönöm, Kovács!

Kovács. Úlj ide mellém. Tova szem-
ben az új módi földmivesek ülnek.

Kristóf. Új módi földmivesek?

Kovács. Igen, igen! Ők minden hor-
gast egyenessé akarnak csinálni; földjeik kör-
rül gyümölcsfákat ültetnek, az ugart eltörlik.

Kristóf. Oh, én is azt akarom most
tenni.

Kovács. Te? És a ganélevet is kifa-
lazott termekbe gyűjtik, s szántóföldjeikre és
rétljeikre hordják, s több efeléket, a minék
eddig az ember hírét sem hallotta.

Kristóf. De hogy nem? Hiszen látjuk
a hasznát Simonnál.

Kovács. Aha! mica haszon! Tudja az isten, honnan van az ő jó állapotja. Az ő jószága eleitől fogva derék jószág volt.

Kristóf. Az igaz! de soha sem olyan jószág, milyen most.

Kovács. Te is hiszed, hogy ő azt javította?

Kristóf. Hiszen a szemmel látható!

Kovács. Csiri-csári! Én is meg tudom azt itélni. Huszannyolcz esztendeje, hogy földmives vagyok, s hiszem hogy kitanultam.

Kristóf. Kitanultad? De ki tanulja ki ezen a világon?

Kovács. A mesterember kitanulta, ha tanuló esztendeit elvégezte s remekét megtette; a földmives kitanulta, ha jó szántóvető volt, s már most maga erején jószágot bírhat, s abban gazdáskodhatik.

Kristóf. De ha már most a szabó nem tud más köntöst készíteni, csak a milyent ez előtt harmincz esztendővel viseltek, hogy lenne? Csak a száraz kenyeret is megszerezhetné-e? S így van a dolog más mesteremberrel is. Minden mesterembernek, még akkor is, ha már mester, tovább kell tanulni, minden idegen munkát figyelemmel vizsgálni, s utána gondolni, miként lehet a dolgot jobban, szebben, kényelmesebben s hasznosabban csinálni, ha jó állapotját az által meg akarja alapítani.

Kovács. Hm! hm! milyen okosan! Nem másképp van-e a mesterembernél, mint a földmivesnél?

Kristóf. Épen nem! A földet épen úgy meg lehet javítani s szorgalmasabban megdolgozni, mint minden egyebet. A földmivesnek sem kell tehát mindig csak a réginiél maradni.

Kovács. Talán most jobban van, mint ez előtt harmincz esztendővel?

Kristóf. Épen nem! Az adók megszaparodtak, terhesedtek, a cseledeknek most több fizetésök van, mint ez előtt néhány esztendővel; a vas- és bőr-némű négyszer oly drága; a mesterember munkája még drágább.

Kovács. No, s hát jobb-e az új idő, mint a régi?

Kristóf. Ezen nézet szerint nem; de már egyszer csak benne vagyunk, abban kell élnünk s istenben bízunk, hogy ő rosszabbat nem, hanem jobbat hoz ráánk.

Vincze (a ki csak hallgatta őket). Hej, Kristóf, keresztyén módra van gondolva. Mi azt, mit isten úgy rendelt, másképen nem csinálhatjuk.

Kristóf. Ugyan miként gazdáskodhatunk most, ha földünket másképen nem használjuk, mint a hogy eleink használták. De nézd meg csak Simonnal, kinél tisztán kiteszik, mit tehet a szorgalom. Ő ugyan érzi a rossz időket, de mégis kiállhatja, s mindig jó állapotban van; s mind ez onnan van, mivel ő egy napi munkából több hasznot vesz, mint mi kettőből vagy háromból, s mivel ő minden foltocska földet jól tud használni. Nézd meg csak az ő gazdaságát, s akkor te is másként beszélsz.

Vincze. Valóban az már meglehet. Én is katoná koromban ismertem egy földmivest, ki egy darab, harmadfél napi munkára való földet, melyet az apja 14 frton vett vol, s melyről a fia alig aratott egy véka zabot, fadradság és szorgalom által úgy megjavított, hogy az ma atyafiak közt megér 2000 frtot.

Kovács. Dehát mit csinált az az ember? Kristóf. Csak gondolhatod, hogy Kurta, (ugy hívták azt a pórt) nem dugta össze a kezét, mert semmiből semmi sem lesz. Az egész föld egy köves domb volt. Kurta lassan lassan, mintegy ezernégy száz szeker földet s ugyanannyi ganéjt hordott arra a dombra, s ebbe a darab földbe gyümölcsfákat kezdte ültetni. Eleinte csak kicsinyben kezdte s tovább tovább nagyobbba folytatta, míg nem végre készen volt. 1823-ban már a föld egészen be volt fával ültetve. Mig a fák meglehetősen hasznót hajtottak, esztendőnként pityókát vagy egyebet vetettek be a földbe. Hanem 1828-ban — tehát öt esztendő múlva —

harmincz kosár szilvát kapott arról. Nehány esztendővel későbbre szépecske öszveget kapott gyümölcsből, s 1836-ban 40 pengő áru cseresznyét s 100 pengő áru szilvát adott el. S ez a jövedelem minden esztendőben növekedett, elannyira, hogy ez a darab föld végre 2000 forintot megért atyafiak közt.

Kovács. De neki ugyan jó földjének és trágyájának is kellett lenni.

Vincze. A mit ő figyelemmel és szorgalommal lassan lassan maga készített s megtakarított. Ha naponként előmenyünk, végre megszű haladunk.

Kovács. Meglehet hogy igazad van, de még sem akar az nekem a fejembe menni.

Zetelaka.

(Néprege.)

Ott ama bérczetőn hajdonta erős vár volt, Zete vára. Zete a vár ura dús és hatalmas vala mint kis király; de csapongó s szilaj agg napjaiban is. Kényelem s kéjben élt. Ifju éveit csendesen élte szelid neje Vida karjain, ki szilaj indulatait mérsékelni, tetteit fékezni tudá. Egy pár év telte után a szelid nő hervadni kezdett, egy tavaszi nap alkonyán elhalt; egy kis fiút, szerelme zálogát, Szörént hagyva életelmélkül.

Zete neje halála után éjelenként eltűnt, s csak napok múlva késő éjfeleken jött meg titkos utjaiból. A rivalgó sip hangjaira a cselédség leereszté a vár csiga-kapuit, s a tajtékzó mén felrobbogott bágyadt urával. Soká tartott ez így, s a cselédség beszélt összevissza titkos éjjeli utairól. Látták, hogy fejez alakot hozott lován, s hallák az elrablott nők sikoltását.

Szörén fejlődött e közben, s a kis Ilonával eljátszta napjait. Ilonát a cselédség a vár árva leányának nevezte, mert születéséről senki sem tudott bizonyost; mintegy négy éves korában hozatta Zete magához; s így mintegy három évvel vala kisebb Szörénnél. A mint nőtt s fejlődött Szörén, aként lett érettebb s vigyázóbb. Zete szeméinek szálla volt a gyermek s elküldé házából tanulni. A cselédség megsirató, mert szerette. Az idő feledtet, a már fejlődő Ilona nem feledheté játszó társát.

Évek teltek; a világ alakja s emberei változtak sokban, de Zete csapongó s szilaj maradt. Mint egy fiatal cser daczolt az idővel, s bár őszben hajszála, de testben erős vala, s élet szikráza szeméből. A láthatár mind sötétebb lön e közben a hegy lakói s úgy a vár ura előtt is. Vad tatárok közelgése híré hallák. A székely nép talpon volt s készült az ellen illő fogadására. Szörént haza hozatá a vár ura. Megjött a test és léleken oly szép ifju már, s ő volt a vidék öröme, büszkesége, reménye. Dicsőíté minden, csak Ilona hallgatott, a szép árva leány. Némán viselte magát, de annál többet gondolkozott s érezett.

Mig Zete idetova barangolt, Szörén a kedves Ilonával a várfalakon járt napestig. A hajnal, a nap lement ott találta, ott hagyta őket. Szerették egymást forrón, végtelenül. Zetét barangolásai jobban elfoglalák, hogysem rá gondolt volna az ifju pár szerelmére.

— Mint szerettek, szép gyermek — szóla Szörén egy nap alkonyán kedvese karjain, miként még senkit az életben. Mikor jön a boldog óra, melyen megáldja isten szövetségünket s enyimnek mondalak? Atyám nem gondol szerelmünkre, nem tudja hogy szeretlek, s ha ég és föld ellenem, de te asszonya lész Zete büszke várának. Ismerem büszke önhitségét, s ha megtudja, ellene lesz boldogságonnak. Egy árva, névtelen lányt nem álmód örököse asszonyának. De csak te szeres, szép gyermek, megküzdök én majd a vén oroszánnyal.

Igy telt el fél év. Egy késő éjfélen hírnök jött a vár alá azon hírrel, hogy a tatárok betörték a székely bérczeket, égetnek s gyilkolnak mindenfelől. Vészharangok zúgása jelenté a nép fölkelését, s ott a harcok élén Szörén mint sas, mely vívni és győzni vezeti övéit.

Mi szép lehete a hős székelyek hona ez időben, midőn a vész napjain mindenki részt vön a hadakban, s győzni vagy halni tanult szabadon, megvetve az életet.

Hangzott a hadak zúgása, s Zete készületeket tön a vár erősítésére.

Mig a harcok tusái folytak, Ilona napjai is harcok ideje volt, élet halál harcza; mert Ilona ez alatt anya lön. Hervadt a szép virág, s szemérme a kétségbeesésig vitte. Zete dühös lön, megveté, s nem egyszer akará elhajtani a világra. Nem egyszer gondoló a vár magas faláról alászökni mélységbe, de Szörén képe merüle fel, s hitte, hogy őt meg nem csalja, beváltja szavát, s megmenti a gyalázattól.

A harcások s velök Szörén is megtérediecsőséggel. Diadallal fogadák; ő lett a nép büszkesége, öröme. Csak Zete maradt hidegen, s lelken sötét gondolatok vonultak át; fájt, úgy fájt lelkének valami.

— Mi boldog vagyok, Ilonám — szólt belpeve Szörén — Hol apám, hogy áldja meg szövetségünket? Ájtó nyila meg, s Zete sötét képpel belépe, és megvetéssel fogadá gyermekét.

— Mi ez, hogy oly hideg és rettenetes vagy, jó atyám?

— Atok reád, s kimenj a vár falai között — ordítá Zete.

— Szőlj atyám, mi ez?

— Avagy nem tudod — menydörgé Zete, hogy testvéredet gyalázád meg? Hagyd el örökre e várat.

— Nem, nem, e vár falai között oly könnyen nem távozom — szóla Szörén, mi közben képe sötét lett mint a fergeteg. Miért hallgatál hát mindig mint a sir Ilona eredetéről? E bün atyám tiéd, mert a megtörténtet isten sem változtathatja meg. Elátkozott magad vagy!

Zete egy gyilkoló dárdá után nyúlt. Mindez egy pár percz míve volt. Ilona kétségbeesetten összerogyott. Szörén örülként egy sebes fordulással kirohant, lóra kapott.

Szörén a közel hegyek tetőin járt már, de Zete nyomban utána.

— Nem előled szaladok, kiálta Szörén, bűneid és bűneim elől, mert nem akarok apa-gyilkos lenni. S Szörén szeméi könnyekkel teltek el, s zokogá: foszsz meg a multak emléktől, istenem, vagy temess a hegyek alá.

Zete még mind úz gyermekét, s már közel vala hozzá, mialatt — úgy mond a rege — mind kövé vált lóva lába alatt átkos utja.

Ilona kétségbeeséséből felüdült. Megjárta kedves helyeit, búcsut vett virágaitól. Gyermekét karjai közé szoritá, faklyát ragadot s a várat több helyen felgyujtá, s gyermekével keblén a vár nyugoti faláról száz ölnyi mélységbe veté magát.

A vár lakói látva a bűnnek büntetését, oda hagyák a bűnhelyet, hol miután Szörén s Ilona nincs, jobb napokra nem számítottak.

Késő éjfélen jött vissza Zete, mire a vár hamvában volt.

— Istenem! szóla kétségbeesetten — látom elátkozott vagyok! Perczek után a megörülés jeleivel futkosa szét s kialtozá Szörént és Ilonát.

Az éj sötét lön; fekete fellegek tornyosultak a közel bérczek fölő: villámlás, menykősapás ezt egy mély sötét zúgás követé, s aztán minden csendes lett, mint az előtt.

A vár elűnyedett a nehéz és sötét éjen. A nyugoti várfalak a völgybe hulltak, s ott vannak szétszórva máiglan is. A hulló kövek a közel falu épületéig hengeregtek, s a nép féltében elhúzódott s ma már a vár-romoktól fél órányi távolba van Zetelaka, Hol anynyi

bűn s anynyi remény élt, sötét fenyvesek honolnak, s a vadfü terem az alá sülyedett várudvarán. A falu leányai eljárnak a tavasz szép napjain, vadlilium s tulipánokért, melyek ugy mondanak Ilona virágai gyökereiből sarjadnak; s mutogatják Zete lova lányomait, midőn gyermeke üldözésére kiszöktetett a várból.

A kőd a magas hegyeken oly honos mintha a vár emberei koberő lelkei volnának. Züg a fenyvesek hazája, s pattogó tűz lánginál az ősz elmondogatja Zete vár bús történetét; s átkozza Zetét és lovát, hogy kövessé, terméketlenné tevő a határt.

S z á v a F a r k a s .

LEVELEZÉS.

Torda. Oct. 11-kén volt szerencsése városunknak főkörmányzói segéd Bordoló János altábornagy urat kebelébe fogadhatni. A hivatalok meglátogatván, ebédjénél közelebbi levelünkben megdicsért nemcs szóló-fajokból megvendégeltetett; este casinókat szerencsételtelte látogatásával; hizeleghetünk tetszése kinyilatkoztatásával; azután a helybeli polgári zenekarnak fogadta tisztelkedését szállása előtt, s örvendünk közölni, hogy az ma este magát haladta tul; pár opera darabot, s egy csárdást oly praecisioval játszván: hogy műértőket is kielégíthetett. A szép számú tisztelgők éljenzve hagyák el tisztelt ur vendégünket.

Mi közdolgainkat illeti:

Ott kezdem hol utolsó levelem végeztem, p. o. nálunk a négy lábú állatok szabadon járnak. Közelebről egy tisztas példány grand signori léptekkel, teljes gyalában azaz egész feketében, gazdájának egy rövid látogatással tartozni gondolá boltjában, de elvéteve az ajtót, egyik szomszéda volt szerencsés e megtiszteltetésben részesülni. Fogadták is a hogy lehetett; irgettek forgottak, volt könyök-stb. dőfés, ablak csörömpölés, mig végre a nagy vendég az ajtót fogá keresztbe, s sem ki sem be nem engedett senkit, sem maga nem ment onnan egy tapodtat sem.

Csakugyan mit gondolt, mit nem ő bivalisága, ez esti szeszélyében még egy kocsomát is látogatott meg; de aligha ugy volt megelégedve itt is a személyzetel.

Es e megtörtént, még pedig városunk keleti közepében a város piacán, a város házával és a casinóval szembe.

Hanem menjünk közelebb a tárgyhoz. Minden rendtelenség kütfeje kettő szokott lenni: ész és pénz. Nálunk az elsőbül meglehetősen akadt meg; irodalmilag kiképzett fejeket is többet számlálhatnánk, mint tíz ujjunk megbírni képes, hanem a pénzt a mi illeti, abban már csehül állunk. Minek első következése, hogy csordáink sincsenek kellőleg pásztorolva. Quod erat demonstrandum.

Pénztárunk ürességét ugyan menti némileg a forradalom; mennyiben a városra esett sarczot a közjóvedelem állá ki nagyobbára; csakhogy elzálogosítás útján, mit a polgárság azóta is kiváltani elmulasztott, és e figyelmet érdemel, ha igazságosok akarunk lenni.

Volt ugyan pénzünknek más szivattyuja, miről most nem szólunk; de mi szinte ott áll segédforrásul. Azonban, mig egyéb lenne; nem ártana oly forrásokról gondoskodni, mi rögtön segítsen ki a bajból, mig oda jutnánk, hogy minden fillérért házról házra kelljen járni, mi nem lehet másként, ha közrovatalra kerül a dologság.

Nálunk, mint több városinkban, a polgároknak előjoguk volt borukat elárulni. Ez előjogot több városaink segédforrásul használták fel, azt kiadva néhány évre haszonbérbe. Ezt kellene tenni nálunk.

Ellenfeleink félnek, hogy ez által szőlőmunkásainkat fogjuk éhenhalásra juttatni. Lehet közvetítőt találni.

Hogyjuk meg e jogot 2—3 havakra min-dennek; ugy is azok elteltével 5—6 polgár

kezébe szokott az eddig is szorolni. 5—6 emberét pedig csak ne szenvedjen a város.

Ezt kell pedig tennünk minél hamarább, különben a késedelem kamatját nem tudom hányszorosan fogjuk fizetni.

Közelebről tűz is kétszer volt városunkban; szerencsére azt sem tudhatá meg felváros, merre kéne fordulni: oly hamar eloltották. Egyébaránt mint tudjuk, lámpák kifüggesztésére meg volt téve a rendelés a toronyöröknek. A hatóságot tehát nem lehet ennyiben hibáztatni.

Esőnk két versen is csak volt valamenyi, ugy hogy a jövő terméshöz több reményt kezdenek gazdáink táplálni.

De szüretünk aligha novemberig megtörtenhetik — különösen a porondozás miatt.

J . . . a .

H I R F Ū Z É R .

* Kolosvár october 21-én. E hó 24-kén Nagyágon 5274 darab császári aranyat s 479 frtot huszasokban fognak hivatalosan elárverezni.

* Ha a jó idő még tovább tart, szőlősgazdáink nem szándékoznak novemberig szüretelni.

* Színészeink holnap kezdenek játszani.

* Hire van, hogy Ira Aldrige, néger színész minket is meglátogat.

* Addig is azon kedves hirt mondhatjuk, hogy F á n c s y , a közönség régi időkből ismert kedvence, kellem- és szellem-dús leányával E t e l k á v a l holnap körünkben lesz. Itt mulatásuk 10—12 napra terjed, mi alatt a fiatal zongoraművész nő néhány hangversenyéhez, s tán edes apja párszori föllépéséhez is lehet reményünk.

— Egy angol érkezett nem rég Southamtonba, a ki hetedfél hónap alatt utazá körül a földet. Utjában két vitorlás és három gözhajót használt. Eddig ez út megtételére 2—3 év volt szükséges.

— A P. P. írja, hogy a bécsi országos pénzügyigazgatóság 1852-re a bélyegpapiros szükségletre 48,505 rizmát vagyis 23,282,400 ivet rendelt volt meg.

— A hegyaljai különböző szőlőfajok megismerése és összehasonlítása végett Mádon e hó 27-kén szőlőkiallást rendeznek.

— Triestből és Vicenzából borkereskedők érkeztek Pestre, a kik különösen a vörös borokat vásárolják.

— Tolnamegyében Rathot porosz báró egy magyar földbirtokos társaságában az idén 7 mázsa selymet termelt, melynek mázsáját 1400 pfrtért adák el.

— Császár Ferencz lefordítá Dante „Uj élet“ című munkáját, s arra előfizetési iverket küldé szét.

— Mult hó 29-kén Athenében erős földingást éreztek, ugy hogy a lakosok álmaikból felriadva már készen voltak a várost odahagyni. Görögország Tenedos városát a földrengés összerontá.

— Az angol bank nem régiben azon fölfedezésre jött, hogy pénzjegyeit photographia útján átancsinálták, még pedig oly tökéletesen, hogy legügyesebb pénztárnokai sem voltak képesek a hamis jegyeket a valódiaktól megkülönböztetni.

— A cs. kir. hadseregben van jelenleg 15,082 tiszt, a kik közül 20 cs. k. főherczeg, 5 uralkodó herczeg, 2 tartományi gróf, 24 fejedelmi herczeg, 46 herczeg, 586 gróf, 908 báró, 565 lovag, 2712 nemes és 10,240 polgári születésű.

— A P. N. hallowás után írja, hogy 20 nagyföldbirtokos kötelez magát jóvedelmének egy százalékát tíz évig tőkésíteni, s az így nyert összegből szegény tanulókat, hazai művészeket s a nemzeti literatúrát gyámolítani.

— Lombardiában annyira ment a szűkség, hogy több nagyobb földbirtokos erdőket szándékozik ültetni.

— Megjelent és szétküldetett az „Ujabb nemzeti könyvtár 2-k évi folyamának“ 8-k és illetoleg utolsó füzete.

— Kovácsi Károly nevelő, a kinek haláláról fájdalommal értesítők a nevelés barátait, a magyar t. társaságnak 600, s a kisdudóví képzőintézetnek 200 pfrtot hagyományozott.

— Urházy György „III Napoleonja“ sajtó alól kikerült.

A „Történet és szépirodalom“ című zsebkönyv ügyében.

Junius 20-kán nyitám meg az aláírást és előfizetést az érintett zsebkönyvre. A mű megjelenési határideje f. évi december elejére volt tervezve, az előfizetési és aláírási iverk beküldése pedig augusztus végére határozva; de minthogy az iverk egyáltalában oly pártalan gyérséggel és késedelemmel érkeztek be, kénytelen vagyok e hazafias vállalattal felhagyni.

E tárgyban felkérem a t. cz. előfizetőket sziveskedjenek beküldött öszvegyükkel folyó évi november közepéig kereskedésében rendelkezni, hol az töstént kifizettetik, ellenkező esetben postán szállítatom vissza november végén.

Kolozsvárt october 20-kán 1853.

A kiadó.

M O Z A I K .

* A villany mint utcavilágítás. Londonban nem rég egy új feltalálás történt, a mely által az utcákat villanyvilágítással lehetné megvilágítani. Eddig a nehézség különösen abban feküdt, hogy igen sokba jött azon fémmek használata, a melyek által a villanyszikrákat előidézték, s nem volt jó mód a világosság ereje szabályozására. Az említett feltalálás mindkét nehézséget elhárítja. A szabályozás teljesen sikerült, s az első nehézség az által van legyőzve, hogy a telepekre a fémvilágítóknak bizonyos mennyiségű cyan-kaliumot tesznek, a mely által felséges berlini kék és ultramarin festékeket nyernek. E festékek mostani árak szerint még hasznol hajtának, ugy hogy a világítás ingyen történik. A találmány életbeviteléhez végett már egy társulat alakult 2,500,000 frt alappal. E villanyvilágításról ezt írják: „A világosság, melyet több estén láttam, minden mesterséges világítást hasonlíthatatlanul feljúl mul. Csak a nap világához lehet hasonlítani. A zöldet és kékét nála ugy meg lehet különböztetni, mint fényes nappal. Sugárai oly messze terjednek, a mig a földhajtása eltakarja. Hat (?) német mérőföldre is ellátszik. Nem szükséges hozzá semmi levegő, sőt légüres térben is ég!“

* Orosz régiségek. Nem rég egy Larski László nevű orosz mérnök halálozott meg, a ki mint régiség-búvár s költő is ismeretes, s a ki hátrahagyott irományaiban egy igen fontos fölfedezésről tesz említést, melyre Fejér-Oroszországban bukkant. Ő e tartományban utépítéssel foglalkozván, egy magasan fekvő tó vizit egy alantabb s távolabb lévőbe csapoltatá, s ezen munkálat közben egy sürű erdőben, 10 öre a földszintől egy kőnt maradványra akadt, a mely régi romai vagy mexicói modorban volt építve s egy különös építési köhiddel volt egybekötve. Véleménye szerint 2—3000 év kellett e vidék annyira elváltoztatására, hogy a folyó e hid alatt menjen el, s e folyó medre halommá töltődjék, melyen ujból egy tó keletkezzék, s hogy azon ut fölibe oly magas földréteg képződjék, a melyen egy erdő áll, minek keletkezését a világtérmetésével egyidejűnek lehet tartani. E vidékeket tehát a scythák előtt valamely más civilizatiohoz tartozó népnek kelle lakni. E fölfedezés még igen fontos eredményekre vezethet.

* A mult években minőn a nőnem öltözetét férfiasítani akarák, sokan új gondolatnak nézék: pedig ez nálunk 1790 körül még nagyobbban folyt, nem csak a mellényt vevék át, de mint egy akkori vers írja:

Alól papucs, szoknya, felyül csákó, dolmány, Azt gondolnád fia: pedig egy szép leány.

* Anson, az ismeretes világ körülhajózóinak testvére, Ásiában mulatásakor, fogadott hajóval Tenedos szigetébe utazott. Kormányossa, egy öreg görög, midőn előre vitorláztak, magával megelégedve, monda: „Itt feküdt a mi hajóssergünk.“ „Micsoda hajóssereg?“ kérdé Anson csodálkozva. „Micsoda hajóssereg?“ viszonzá az öreg érzenyül; „a mi görög hajóssergünk, mikor Troját ostromolta.“

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

(246) (1-2)

12640.

M. D. C.

Árlejtési hirdetmény.

A kolozsvári cs. k. vidéki parancsnokság számára a folyó évi november 1-ső napján kezdődő igazgatási évre megkivántató író-szerek s irodai kellékek beszerzésének biztosítása végett idei october 28-kán délelőtti 10 óra-
kor a nevezett hivatal irodájában köz-
árlejtés fog tartatni, miről a vállalkoz-
ni kívánók oly hozzáadással értesit-
tetnek, miszerint minden ezen árlej-
tésben résztvenni kívánók kötelesek a
beszerzendő kellékek kikiáltási árának
10 százalékát, azaz 84 forintokat p.p.
biztosítás képen előre letenni.

A beszerzendő papiros, s egyéb
kellékek mennyisége, valamint az ár-
lejtési további feltételek is a nevezett
hivatal irodájában megtekinthetők.

A cs. k. katonai vidéki parancsnok-
ságtól Kolozsvárt oct. 14-kén 1853.

(245) (2-3)

T. Nro. 670. 1853.

HIRDETMÉNY.

Az alább irt cs. kir. Sóbányahiva-
tálnak szüksége lévén 1854-dik évre
következendő termékekre és más épü-
ltre való anyagokra u. m.

- 2,700 bécsi mérő elegy búza.
- 1,400 " " töröküző.
- 1,300 cub. öl tüzi fa.
- 400 darab marosi tutaj-gerenda
6 és 8 öls.
- 500 darab aranyasi tutaj-gerenda
4 1/2 öls.
- 100 cur. öl csatorna a 5° hosszú.
- 300 darab fenyő-léz 2° hosszú,
2° szél. 1° vast.
- 50 darab 3° vastag fenyő-desz-
ka 1 1/2 öl hosszú.
- 500 darab 2° vastag fenyő-desz-
ka 2° hosszú.
- 3,000 darab vastag 1 1/2 fenyő-desz-
ka 2° hosszú.
- 5,000 darab 1° vastag fenyő-desz-
ka 2° hosszú és
- 100,000 darab zsendely 3° széles 16°
hosszu.

folyó év november hónapja 14 és
15-kére a cs. kir. m. újvári sóhivatal
irodájában tartandó árcsökentés ut-
ján a kevesebért vállalkozóknak kia-
datnak az alább irt pontok mellett.

1-ör. A gabonamennyiségek az árcs-
ökentés alkalmával meghatározandó
időkben lesznek beadandók.

2-ör. Csak is oly gabona leszen
béveendő, mely egészséges, tiszta és
teli szemű leszen, két rész tiszta bú-
za és egy rész rozsból fog állani.

3-ör. A tűzifa csakis nagyobb rész-
ben száraz és hasábfából minden ág-
bog nélkül és 1 öl hosszú darabokból
kell hogy álljon, mely is május vé-
gig hiba nélkül beadandó leszen.

4-er. Az épületre való fenyőfa és
fűrészelt anyagok ép egészséges fá-
ból és a kiszabott mérték szerint le-
gyenek.

5-ör. Köteles leszen a vállalkozó a
felsőbb helyről történt helybenhagyás
után a vállalatjához mért 10 procent
cautiót készpénzben vagy status-pa-
pirosban letennie, vagy két annyit

erő törvényesen megbecsült és inta-
bulált fekvőket a cs. k. kamara biz-
tosítására lekötni, melyek nekik a
felvállaltak beadása után visszaadtnak.

Ezen árcsökentésre a vállalkozók
a fenn kijelölt napokon délelőtti 9
órákor személyesen 10 pcent bánat-
pénzzel megjelenhetnek, vagy pedig
írásban tett ajánlatukat a szükséges
bánatpénzzel ellátva, pecsét alatt bér-
mentesen megtehetik; mindazonáltal
szükség lészen az írásbeli ajánlatok-
ban vállalatukat s ezeknek árukat tisz-
tán kitenni, és azon külrattal: „Vál-
latat gabona vagy anyagok tárgyában“
ellátva, még az árcsökentésre kitű-
zött nap előtt beküldeni.

A m. újvári cs. k. sóbá-
nyahivataltól.

(141) (2-3)

ÁRLEJTÉS.

A kolozsvári cs. k. kerületi pénz-
ügyigazgatóság s segédhivatalai szá-
mára szükségelt írószerek, világlítási
és más anyagok szállítására az 1854-
dik katonai évre árlejtés nyitattik, 1.
év october 28-kára, s a nevezett anya-
gok szállítását az fogja elnyerni, a ki
azokért a legkisebb díjt kívánandja.

A körülbelüli szükségelt áll főkép
a következő tárgyakból:

1. Plajbász — 70 tuczet.
2. Veres-plajbász — 36 tuczet.
3. Író-toll nro. 5. — 169 csomó.
4. Pecsétviasz, finom, 10 font.
5. " közönséges 190 font.
6. Vastag spárpa 30 darab.
7. Spárpa, finom, fejer 5 font.
8. " közönséges, szürke 30 ft.
9. Tenta, veres, üvegben — 15 üveg.
10. " fekete, üvegben — 25 kupa.
11. Gummielasticum — 32 löt.
12. Rézpór — 36 font.
13. Ostya, nagy — 22 skatulya.
14. " kicsi — 26 "
15. Varróselem, sárga és fekete, so-
dorva 8 lat.
16. Varrócézerna, szürke, 70 csomó.
17. Pakolni való vászon, 120 rőf.
18. Gyufa, 683 csomó.
19. Lámpa-olaj 102 font.
20. Fagygyu-gyertya 620.
21. Varróé, tuczetben, 4 tuczet.
22. Kis conceptpapír 580 koncz.
23. Nagy " 306 "
24. Kis iroda-papír 183 "
25. Nagy " 500 "
26. Regalpapír 3 "
27. Ítató-papír 20 "
28. Pakoló-papír nagy alakban 100 tuc.
29. Arr 10 darab.
30. Szappan 2 font.
31. Lécz-szeg 800 darab.

Ha egy vagy más tárgyánál a való-
bani szükséglet nagyobb vagy kisebb
lenne, a vállalkozó köteles a valóbani
szükségletet a vállalt árban szállítani.

A 15 kros bélyegpapírra irt aján-
latokat october 28-kán esti 6 óraig a
helybeli cs. k. pénzügyigazgatóság-
hoz be kell adni, ellátva 80 pft. bánat-
pénzzel, a mely a vállalkozó részére
biztosítékul fog szolgálni. Az ajánla-
tokban fel kell hozni minden egyes
cikkeknek szállítási arát számokban és
betűkben; végül az ajánlatot a vállal-
kozónak sajátkezűleg kell írni és alá-
írni, vagy ha írni nem tudna, két ta-
nu jelenlétében kezevonásával ellátni.

A 2-öltől 10-ig, és 20 egész 31
pont alatt felhozott cikkek mintája a
cs. k. kerületi hivatal gazdájánál meg-
tekinthetők.

Kolozsvárt october 12-kén 1853.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(245)

(1-3)

Épen most jelent meg nálam

és kapható Brassóban: Németh Vilmos, Debreczenben: Telegdi K. Lajos, Dé-
zsen: Krémer Samuel, Enyeden: Lőcsei Lajos, Kolozsvárt: valamennyi könyv-
kötő, N. Váradon: Hollósi Lajos, N. Szebenben: Hechmeister és Filts Samu,
N. Bányán: Kiebeling Alajos, Szászvaroson: Németh Vilmos, Tordán: Székely
és Fekete, Tövisen: Lukács József, Udvarhelyt: Incze András, Zilahon: Bik-
falvi — uraknál

KOLOZSVÁRI NAPTÁR 1854-dik évre.

X-ik évi folyam
képekkel

Fűzve s bélyegezve
csak 16 kr. p. p.

Kolozsvárt october 22-kén 1853.

Tilsch János,
könyvtáros és kiadó.

(238)

(3-3)

A jelenkori számtalan égések s a
mezai gazdák ezreinek koldusbot-
ra jutása, a kik biztosítva nem
valának, alkalmat nyujt

**A cs. kir. kiválts. első
austriai bécsi Biztosító-
társulat erdélyi főügy-
nökségének s kerületi
ügynökének Kolozsvárt**

a t. cz. közönséget figyelmeztetni az
általános biztosításra, főleg azon ala-
pos biztosítéknyújtás és a részvétel
juttatására s más előnyök miatt, me-
lyeket egyetlen más társulat sem nyujt-
hat, s ezennel felszólítja élénk rész-
vételre.

A mondottak megértésére szolgál-
jon, hogy a társulat négymilliókötvszáz-
ezer pft. alaptökével bír, s ezzel csak
tíz-szállítványok- s egyrészt jég-
és életbiztosításokat fedez, s nem mi-
ként más triesti intézetek oly veszé-
lyes tengeri-biztosításokat is.

Ha fontolóra vesszük, hogy min-
den triesti intézet sokkal kevesebb
alaptöke mellett sokkal nagyobb eset-
legességnek van kitöve, úgy hogy a
biztosított értékek az alapösszeget
3-4-szer túlhaladják, világos, hogy e
társulat a t. cz. közönségnek a le-
hető legnagyobb biztosítékot nyujtja,
s kedvező viszonyai következtében ké-
pes a legjutányosabb díj mellett vál-
lalnai el a biztosításokat, a mi abból is
kitaláljuk, hogy a falusi faépületekért
szálfaladéllal csak 1 1/2 % vagy 90
krt. számít, míg a három triesti tár-
sulat közös megegyezés útján csak
2% vagy 100 frt érték után 120% -ért
vállalják el az ily épületek biztosítá-
sát, a mely arány általában alkalmaz-
va van.

Továbbá e társulat károsulati ese-

teknél gyors és egyszerű fizetési ál-
tal a közbizalmat megnyerte s re-
ményli, hogy a t. cz. közönség bizto-
sítandóinál őt ajándékozza meg rész-
vételével, a melyet megérdemel.

Különösen jutányos díjért magára
vállalja e társulat nagy szántóföld — 100 sze-
ker szénát termő hely és erdő. — Az
eladni szándékozó jelentse magát Ko-
lozsvárt Tilsch ur kereskedésében.

Kolozsvárt october. 1853.

Tilsch János.

(223) (11-20)

Kolozsvárhoz 5-6 órai távolságra
olyan eladó jószág
kerestetik, melynek legyen jó udvar-
háza, megkivántató minden gazdasági
épületekkel, — legyen három fordulón
250 köbölre való szántóföld — 100 sze-
ker szénát termő hely és erdő. — Az
eladni szándékozó jelentse magát Ko-
lozsvárt Tilsch ur kereskedésében.

(242) (2-6)

HIRDETÉS.

Szeben mellett az Orláti gyapott-
fonógyárban több vas-neműk, mint:
kovácsolt tengelyek, öntött-vas-állvá-
nyok, kerekék s más géprészek, ela-
dók. Használhatják különösen lakato-
sok, gépészek s hasonló fonógyárak.

(247) (1-2)

Megszerezhető még:

ERDÉLY FÖLDE RITKASÁGAI,

IRTA

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

IX fametszvénynyel

Nagyon csinosan kiállítva 2 f. 48.

Tilsch könyvkereskedése.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűivel.